

Povaha kulturního kapitálu u maturantů a jeho význam při přechodu na vysokou školu

---

Ondřej Špaček

Fakulta humanitních studií UK

Konference ČSS 2017, 1. – 3. 2. 2017

Kulturní kapitál

- „institucionalizované, tj. široce sdílené, kulturní signály vysokého statusu (postoje, preference, formální znalosti, chování, statky a diplomy), využívané pro sociální a kulturní exkluzi“ (Lamont a Lareau 1988: 156)
- Proces kulturní legitimizace x obsah KK
  - Silně reduktivní chápání KK: formální vzdělání; tradiční vysoká kultura
- Studium zaměřené na různorodé proměny povahy KK v současných společnostech (Prieur a Savage 2013, Roose 2015, Serre a Wagner 2015)

Studia kulturního kapitálu

- Problematizace ‚omnivore‘ diskuze (viz např. Atkinson 2011, Lizardo&Skiles 2016, Rimmer 2012)
- ‚vynořující se‘ kulturní kapitál (emerging) (Prieur&Savage 2013, Roose 2015):
  - kosmopolitní, anglofonní, často seriály či filmy s atributem ‚kultovní‘
- Role institucí (např. noviny (kritika), školy, klubová kina) při legitimizaci vkusu (Allen&Lincoln 2004, Verboord et al. 2015, Špaček 2017)

Proč se zabývat kulturním kapitálem?

- 1) Porozumění struktuře kultury
- 2) Odlišné hodnocení vkusu a spotřeby (kulturní stratifikace) je klíčovou součástí mnoha významných jevů (viz např. gentrifikace)
  - Ohodnocování jako kulturní proces (Lamont et al. 2014)
- 3) Představuje významný mechanismus reprodukce sociálních nerovností (např. Bourdieu 1984, Lareau 2011)

Data a metoda

- Šetření *Volný čas a kulturní zájmy maturantů 2015*
  - Maturitní ročník pražských středních škol
  - N = 524 (15 škol, reprezentativní struktura)
  - Elektronické dotazování v počítačových učebnách
  - Přejít na VŠ: následný výzkum po roce, N = 144
- Geometrická datová analýza
  - rozpracování MCA (Roux a Rouanet 2004, Roose 2016)
  - R: FactoMineR (též GDAtools, maptools)

Vstupní data

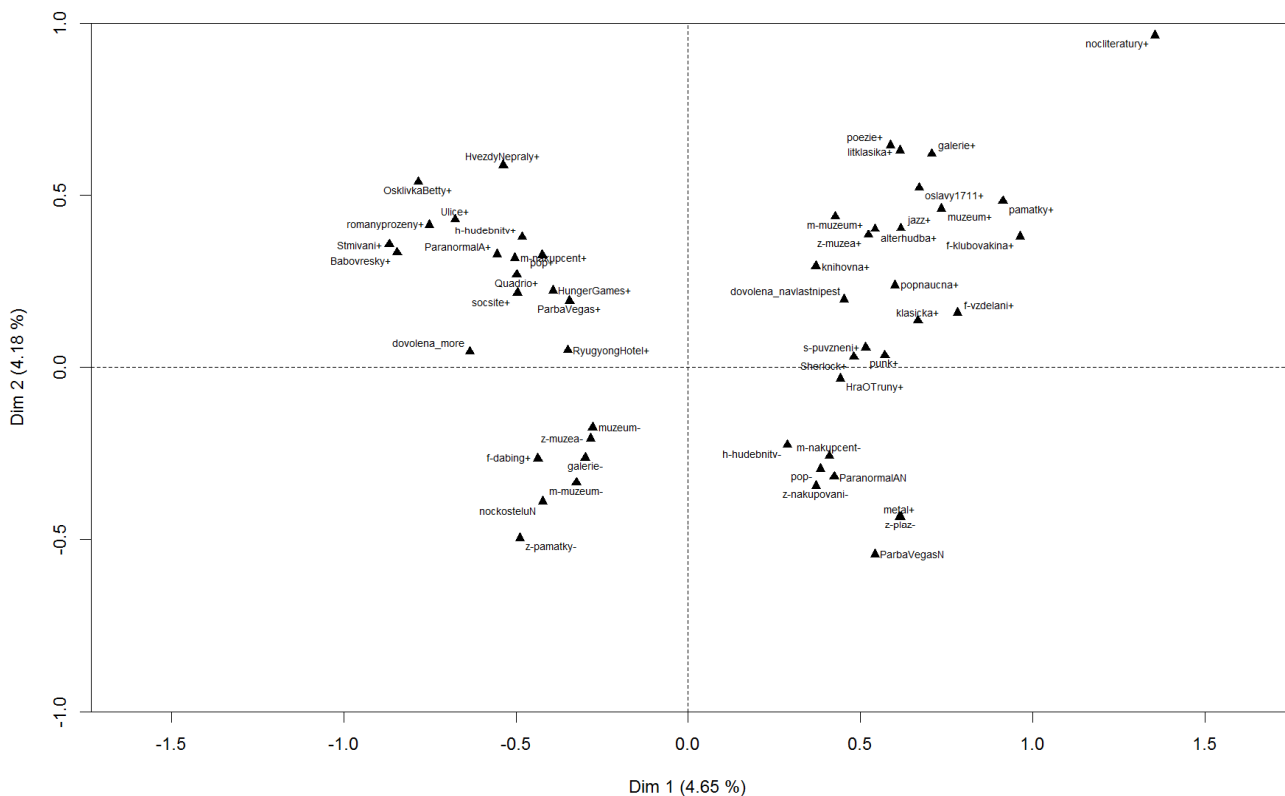
- 133 proměnných
- Modality: většinou dichotomizované (+/-, popř. doplněno o ,nezná'), dvě kategorické (dovolená a oběd)

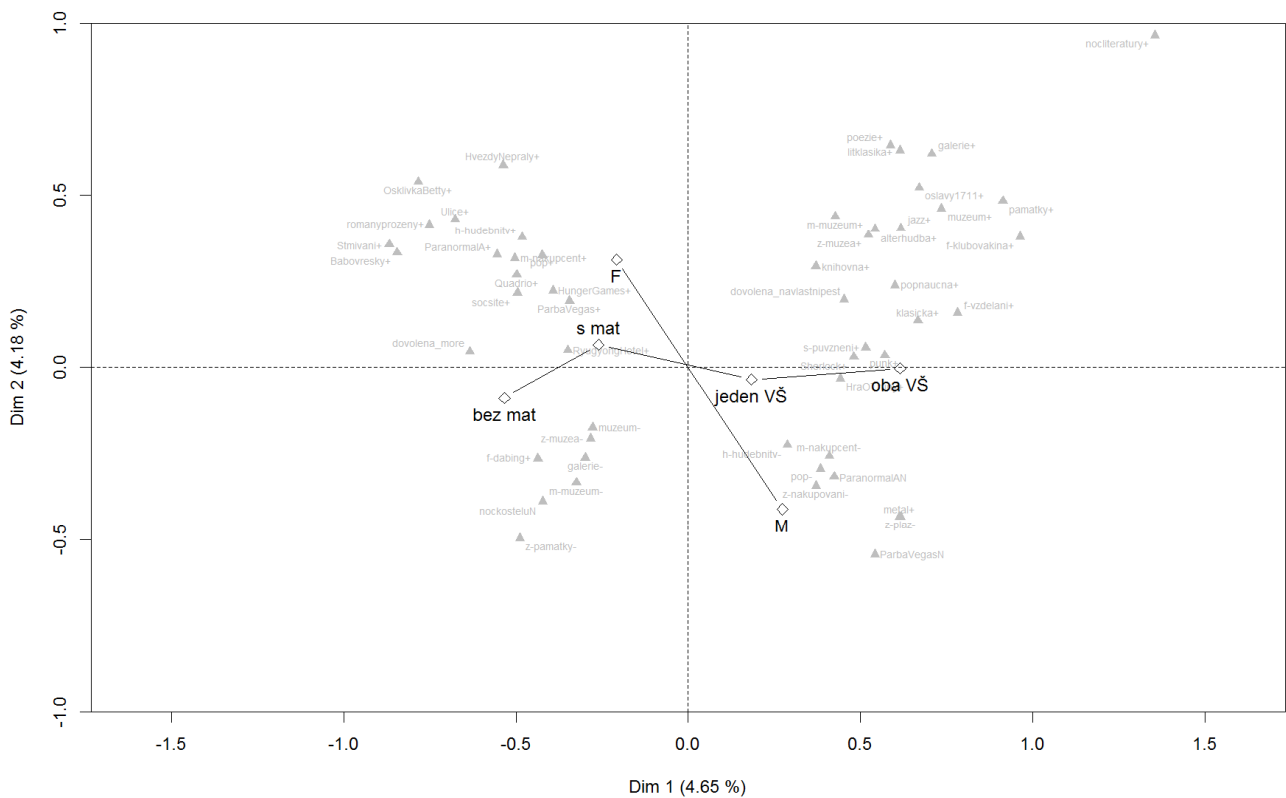
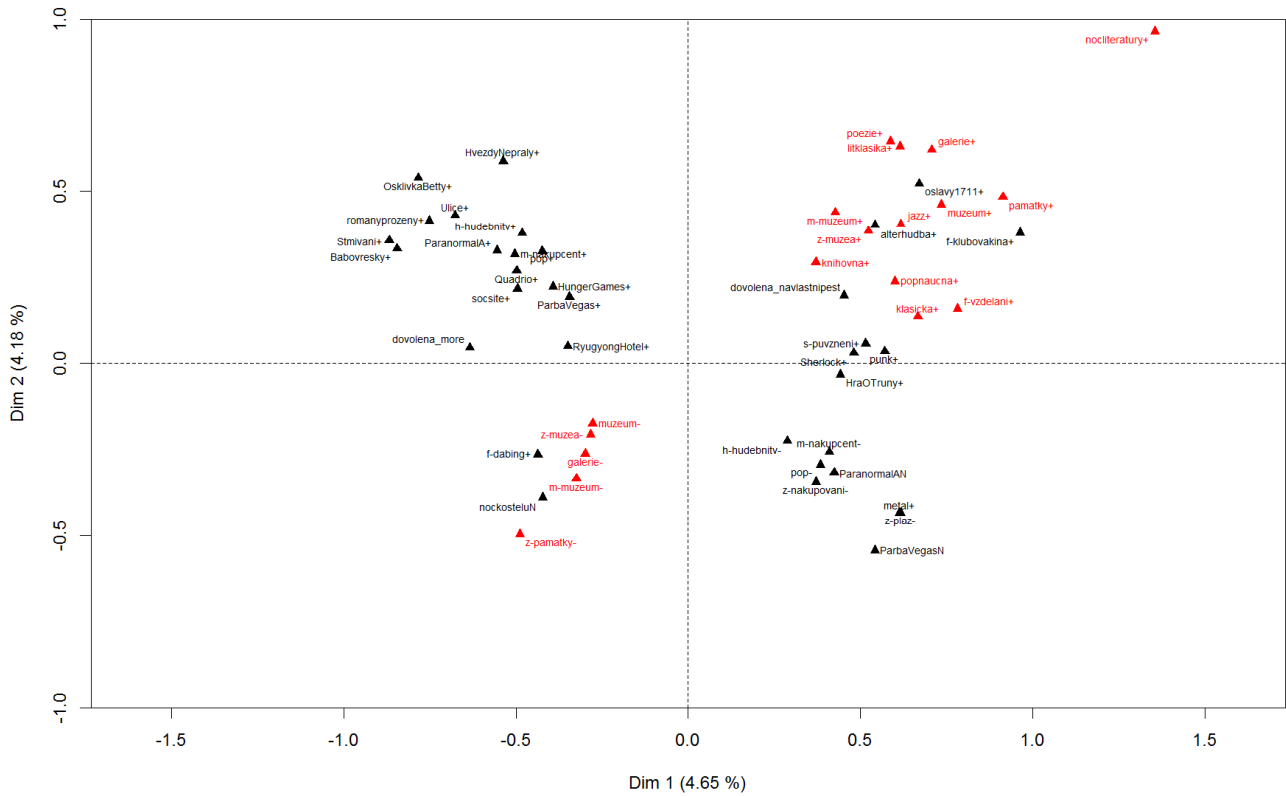
oblast	počet proměnných	chování/vkus	příklad
obecné aktivity	9	CH	Jak často: poslech hudby, aktivní sportování apod...
návštěvy a místa	22	CH a V	Jak často navštěvuje divadlo; Jak se cítí v hospodě/na plese/na festivalu...;Byl/a na Muzejní noci...
hudba	19	CH a V	Líbí se: Jazz/Blues, Metal, Pop, Punk...;poslouchá rádio, hudební TV...
film	29	V (CH)	Viděl/a a jak se líbilo: Hunger Games, Stmívání, Pán prstenů, Láska nebeská, Mlčení jehňátek; Chodí do klubových kin; Dabing nebo titulky...
seriály	21	V (CH)	Kolik dílů cca viděl/a: Přátelé, Teorie velkého třesku, Prolhané krásky, Sherlock...; dabing, zahraniční spíše než české apod.
literatura	9	V	Líbí se: detektivky, sci-fi&fantasy, literární klasika...
architektura	7	V	Líbí se: série obrázků (CCTV building, Tančící dům, Pałac Kultury i Nauki...)
jídlo	8	V	Preferovaný oběd (hospoda, pizzerie, asijské bistro...); výroky o preferované stravě
cestování	9	CH a V	Preferovaná dovolená (poznávací, moře, chata, na vlastní pěst...); náplň zahraničních cest: památky, pláž, sportování...

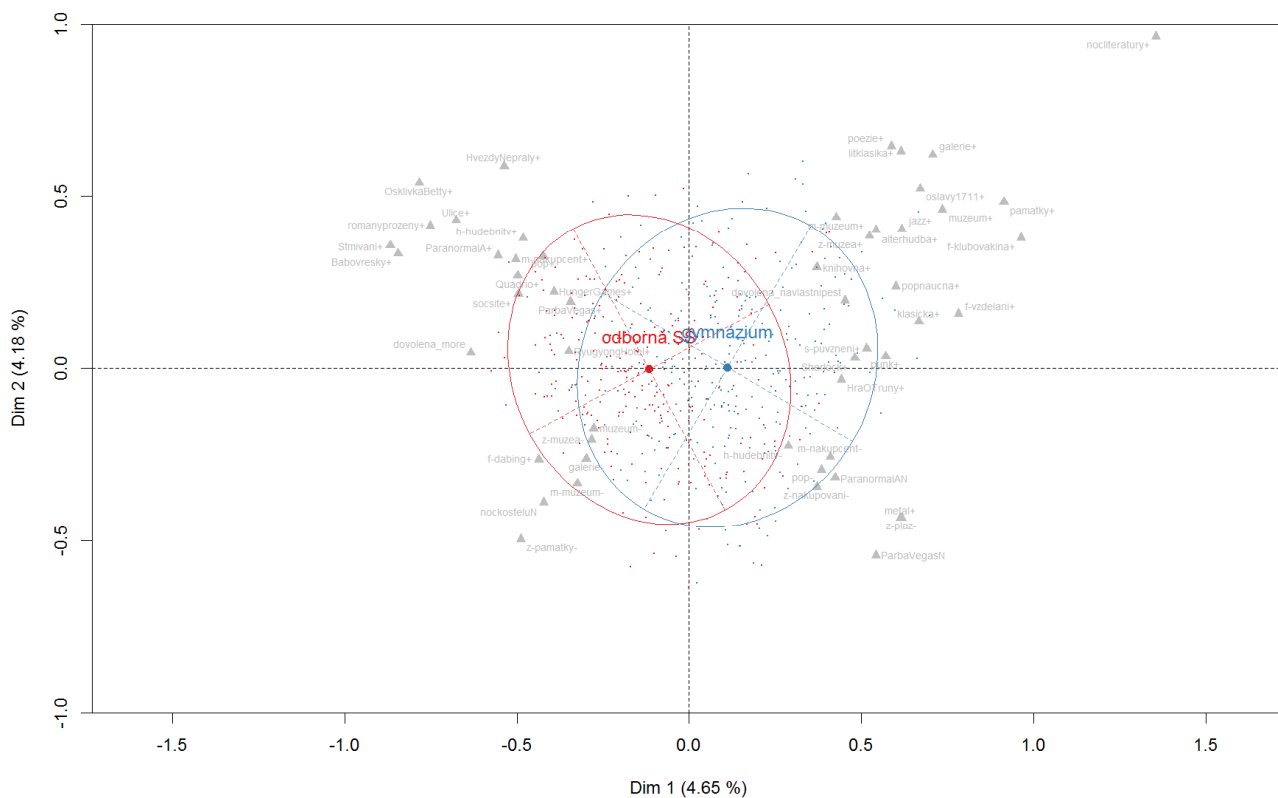
Multiple Correspondence Analysis

- Inercie (+ modified rate)

Dimenze	Inercie	
	% eigenvalue	modified rate
1	4,65	32,3
2	4,18	25,3
3	2,92	10,6
4	2,21	5,1
5	2,18	4,9
...	...	...

MCA – osa 1 (kvintily) podle vzdělání rodičů a typu školy

		osa 1 (kvintily) (řádková %)				
		1	2	3	4	5
Vzdělání rodičů	bez maturity	36	28	22	7	7
	s maturitou	26	22	25	17	11
	jeden VŠ	15	23	14	24	24
	oba VŠ	5	8	18	29	40
Škola	střední odborná š.	33	27	21	13	6
	4leté gymnázium	10	17	23	22	29
	víceleté gymn.	5	9	16	33	38

N = 524

**Studium VŠ (rok poté) podle
MCA – osa 1 (kvintily) a typu školy**

		studuje VŠ (ř %)	
		Ano	Ne
Osa 1	1	46	55
	2	43	57
	3	63	37
	4	70	30
	5	86	14
Škola	střední odborná š.	37	63
	4leté gymnázium	80	20
	víceleté gymn.	95	5

N = 144

Analýza přechodu na VŠ

- Regresní analýza a typ školy?
  - Kauzální předpoklady regrese
    - Kulturní kapitál <-> typ školy
    - Formování habitu (kurikulum, učitelé/prostředí, selektivní prostředí tříd,...) (srov. Straková 2010)
    - Vstup na gymnázia již prostřednictvím KK
- Nejen vědomosti (viz Straková 2010), ale vůbec zakotvení úvah o tom, co studovat, zda studovat (habitus)

Závěry

- Povaha kulturního kapitálu
  - Klasická vysoká kultura
  - ale: „náročné“ seriály (Sherlock), „stará“ hudba (punk, folk, rock) X teenagerské žánry (Stmívání, Hunger Games)
- Silná asociace se vzdělanostní situací rodiny a typem střední školy
- Jak analyzovat význam při přechodu na VŠ?
  - Lze modelovat logistickou regresí: kulturní kapitál / vzdělání rodiny / typ školy
  - Má ale smysl chápat jako oddělené proměnné?
  - Co se skrývá pod proměnnou „typ školy“?

DĚKUJI ZA POZORNOST

Literatura

- Allen, Michael Patrick, and Anne E. Lincoln. 2004. "Critical Discourse and the Cultural Consecration of American Films." *Social Forces* 82 (3): 871–894.
- Atkinson, Will. 2011. "The Context and Genesis of Musical Tastes: Omnivorousness Debunked, Bourdieu Buttressed." *Poetics* 39 (3): 169–86.
- Börjesson, Mikael, Donald Broady, Brigitte Le Roux, Ida Lidégran, and Mikael Palme. 2016. "Cultural Capital in the Elite Subfield of Swedish Higher Education." *Poetics* 56 (June): 15–34.
- Bourdieu, Pierre. 1984. *Distinction: A Social Critique of the Judgement of Taste*. Cambridge: Harvard University Press.
- Lamont, M., S. Beljean, and M. Clair. 2014. "What Is Missing? Cultural Processes and Causal Pathways to Inequality." *Socio-Economic Review* 12 (3): 573–608.
- Lamont, Michele, and Annette Lareau. 1988. "Cultural Capital: Allusions, Gaps and Glissandos in Recent Theoretical Developments." *Sociological Theory* 6 (2): 153–68.
- Lareau, Annette. 2011. *Unequal Childhoods: Class, Race, and Family Life*. Berkeley: University of California Press.
- Prieur, Annick, and Mike Savage. 2013. "Emerging Forms of Cultural Capital." *European Societies* 15 (2): 246–67.
- Rimmer, M. 2012. "Beyond Omnivores and Univores: The Promise of a Concept of Musical Habitus." *Cultural Sociology* 6 (3): 299–318.
- Roose, Henk. 2015. "Signs of 'Emerging' Cultural Capital? Analysing Symbolic Struggles Using Class Specific Analysis." *Sociology* 49 (3): 556–73.
- Roux, Brigitte Le, and Henry Rouanet. 2004. *Geometric Data Analysis: From Correspondence Analysis to Structured Data Analysis*. Kluwer Academic Publishers: Dordrecht.
- Serre, Delphine, and Anne-Catherine Wagner. 2015. "For a Relational Approach to Cultural Capital: A Concept Tested by Changes in the French Social Space: For a Relational Approach to Cultural Capital." *The Sociological Review* 63 (2): 433–50.
- Špaček, Ondřej. 2017 (v tisku). „Measuring cultural capital: Taste and legitimate culture of Czech youth." *Sociological Research Online*.
- Straková, Jana. 2010. "Přidaná hodnota studia na víceletých gymnáziích ve světě dostupných datových zdrojů" *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, no. 2: 187–210.
- Verboord, Marc, Giselinde Kuipers, and Susanne Janssen. 2015. "Institutional Recognition in the Transnational Literary Field, 1955–2005." *Cultural Sociology* 9 (3): 447–465.